

Wie durft het monster te kussen?

Kinderparadijs interview

Jeugdtheatermaker Moniek Merkx neemt afscheid als artistiek leider van het Rotterdamse Maas theater en dans, het grootste jeugdtheater van Nederland. 'Ik boor grote emoties aan, waar kinderen zich in herkennen.'

tekst **Anita Twaalfhoven**

De verwarrende situatie dat kinderen live theater nu alleen online terug kunnen zien, doet haar denken aan de opmerking van een jongetje uit het publiek. "Na afloop van een voorstelling liep hij de zaal uit en riep: 'Wow, dit lijkt wel 3D!' Dat vond ik een grappige constatering, maar theater is natuurlijk nog meer: écht zweet en echte mensen, die je kunt aanraken en die terugpraten als je iets roept."

Moniek Merkx (64) houdt van fysiek theater en emotioneel contact met haar publiek. Als voorbeeld noemt ze een van haar favoriete voorstellingen uit de afgelopen periode: *Alleen op de wereld*, naar Hector Malots beroemde boek over weesjongen Remi. "Iedereen is een Remi en kan zich heel eenzaam voelen, maar als je dat bij een ander ziet, voel je je met elkaar verbonden. Wij speelden het verhaal daarom met elf Remi's, die eindeloos rondtrekken door een leeg Frans landschap. De hele voorstelling lang ziet het publiek ze maar lopen en lopen. De danseres die het aapje van Remi speelde, blijft dan alleen achter in de sneeuw. Ik zoek naar treffende beelden, beweging, muziek, dat is vaak indringender dan woorden."

In de afgelopen 25 jaar maakte ze ruim honderd jeugdvoorstellingen. Ze regisseert met evenveel gemak een muzikale theater-

hit over The Beatles (*HELP*) als een sprookjesvoorstelling over vechtscheidingen (*De verschrikkelijke stiefmoedershow*). Maar ook voor een productie in de tuin, de foyer en de zaal van het Maaspodium over duurzaam eten (*De wilde keuken*) draait ze haar hand niet om.

In 1998 maakte ze internationaal naam met de sprookjesmix *Soms verdwaal ik in een draak*. De voorstelling speelde in een bos waar Hans en Grietje, Roodkapje, het Dappere Snijdertje en andere sprookjeshelden rond dwalen en avonturen beleven, vol humor en actuele kwinkslagen naar het publiek. Merkx: "De artistiek leider van The Children's Theatre Company in Minneapolis zag de voorstelling op een festival in Nederland en hij nodigde ons uit naar de VS te komen. In dat enorme jeugdtheater van Minneapolis hebben we met Amerikaanse acteurs de remake voor de grote zaal *Once Upon a Forest* gemaakt."

"Ik vind het interessant om de sprookjes van Grimm te analyseren. Niet de anekdotische verhaallijn, maar de onderbewuste, unheimische zoektocht die de personages doormaken. Daarmee wil ik grote emoties aanboren: de angst om verlaten te worden in een donker bos. Of je kwetsbaar te maken en van iemand te houden, zoals in de familievoorstelling *Beauty en het beest*, die we met het Nederlands Kamerkoor maakten. Welk meisje zou écht de moed hebben om voorbij de buitenkant te kijken en een monster te kussen? Dat vind ik een spannend gegeven."

Tijdens repetities zoekt ze niet naar de letterlijke betekenis van een tekst. "Het gaat mij om de onderliggende laag en hoe je die non-verbaal vertaalt. Ik werk met een gemengde cast van acteurs, dansers en mi-acteurs die heel fysiek werken. Ik geef

vaak opdrachten om zelf mee aan de slag te gaan en zeg dan: 'Het mag heel lelijk, stom en slecht zijn'. Om de prestatiedruk eraf te halen, zodat ze durven te klooiën en rare dingen te doen. Juist dan kom je op een onderbewust niveau en ontstaat het mooiste materiaal. Repeteren is een lang zoekproces, waarbij ik werk aan de montage van de scènes, de beelden, de muziek."

De samenwerking met Joop van Brakel, de vaste componist van Merkx, is inspirerend. "Zijn muziek is veelzijdig, van house tot klassiek of Bollywood-dance, maar zelfs een lied van Abba. Hij is ook heel eigen en voelt precies de sfeer aan." De vormgeving

'Ik analyseer de sprookjes van Grimm op onderbewuste, unheimische zoektochten'

is al even schilderachtig. Denk aan een baljurk die het hele podium vult, acteurs die samenspelen met live videobeelden, spectaculaire tovergoocheltrucs, een haas op een gemotoriseerde Segway of een danser op knalgroene pumps met een chique hoed vol knoflookbollen. De personages zijn zeker zo uitbundig. "Ik houd van iconische figuren met een duidelijke kleur, die verschillende temperamenten laten zien. De spelers zetten vaak uitvergrotingen van bepaalde karaktertrekken neer, waarin kinderen hun emoties kunnen herkennen."

Zo zijn in *De verschrikkelijke stiefmoedershow*, een voorstelling die veel stof deed opwaaien, alle ouders slecht, met gemene stiefmoeders, laffe vaders en dappere kinderen. Merkx: "De voorstelling is gebaseerd op interviews met ouders en kinderen over echtscheidingen en gaat over volwassenen

Moniek Merkx, scheiderd' artistiek leider van het Rotterdamse Maas theater en dans. FOTO ARIE KIEVIT

Hier links: uit *De verschrikkelijke stiefmoedershow*. FOTO JOEP LENNARTS

Daarnaast: uit *Alleen op de wereld*. FOTO PHILE DEPRez

die over het hoofd van hun kinderen ruzie maken. Voor het kinderpúblic waren de groteske ouderfiguren, de wilde achtervolgingsscènes en wraakacties van de kinderpúblic op het toneel één groot feest." De ouders waren minder enthousiast, vertelt ze. "Sommigen voelden zich te kijk staan en stuurden boze reacties. Je merkte dat de kinderen in de zaal stiller waren als ze samen met hun ouders kwamen, terwijl ze in de schoolvoorstellingen hardop lachten en meegilden."

"Ik ga wel in gesprek als ouders kritiek hebben, maar ik wil dan laten zien dat kinderen zo'n voorstelling juist graag zien. Ze leven in een wereld waarop ze weinig vat hebben en die ze vaak niet begrijpen. Zo herinner ik het me zelf ook als kind. Je hoort volwassenen praten en ziet ze bezig, maar je begrijpt het vaak niet. Dat werkt op je fantasie, op een sprookjesachtige manier."

"Mijn voorstellingen zijn een zoektocht naar het perspectief van een kleuter, een ouder kind of een tiener. Theater is een plek voor de dingen waar thuis of op school geen ruimte voor is. Ouders van nu letten vaak enorm op hun kinderen, met gezinnen van een of twee kinderen die liefst helemaal perfect moeten zijn en altijd onder toezicht spelen."

"Ik zou zeggen: dúrf wat meer met kinderen en laat ze lekker op een achterafveldje spelen. Ook binnen de veilige muren van een theater kun je veel uitproberen en kinderen een gevoel van vrijheid geven. Geen zoetsappige verhalen vertellen, maar serieuze, mooie en heftige kunst laten zien."

